

DE ZIN VAN HET LIJDEN

Door Dr. D. van Havre, pr.

Ieder mens ervaart in zich een onuitroeibare drang naar geluk en toch wordt hij voortdurend met het lijden geconfronteerd. Hij ondergaat het persoonlijk en hij ontmoet het overal ter wereld. De vele facetten van het lijden behoren ogenschijnlijk tot het menselijk bestaan.

- De mens kent het **lichamelijk lijden**. De geneeskunde kan de fysieke pijn vrij goed omschrijven en beheersen. Het lichamelijke lijden omvat echter veel meer dan fysieke pijn. Ziekte, aftakeling, allerlei kwalen en blijvende letsels kunnen de mens soms in diepe ellende storten.
- Daarenboven ondergaat de mens ook **geestelijk lijden**, de pijn van zijn ziel. Hij ervaart leed en smart in allerlei situaties die hem kwellen, zoals bij doodsgevaar, vijandschap, verlatenheid, gewetenswroeging, ontrouw, uitsluiting. Dergelijke pijnlijke situaties veroorzaken bij de mens verdriet, teleurstelling, verslagenheid en zelfs wanhoop, al naargelang de intensiteit en de omvang van dit lijden en zijn persoonlijke gevoeligheid.

De mens kan meestal wel precies uitleggen wat hem pijn of leed doet, doch het lijden zelf blijft voor hem vaak ongrijpbaar en onuitsprekelijk. Hij ervaart het als iets persoonlijks, dat hem in zijn diepe intimiteit raakt en waarbij hij zich machteloos voelt. Hij ziet het veelal als een schandaal en een aanval op zijn rechtmatige drang naar geluk. Hij kan niet nalaten met zijn eigen lijden bezig te zijn, zolang hij de zin ervan niet kan vatten. Deze ervaring kan de mens diep kwetsen: *Waarom moet ik - of die andere - zoiets ondergaan? Hoe kan God toch zoiets toelaten?* **Eigenlijk dompelt het lijden de mens in het mysterie zelf van zijn bestaan.**

WAAROM ROEPT HET LIJDEN ZOVEEL VRAGEN OP?

De mens ervaart het lijden als iets negatiefs, waarvan hij bevrijd wil worden. Wat hem doet lijden is de ervaring van het fysieke of morele kwaad. Hij ondergaat het kwaad als een tekort, een begrenzing of een ontaarding. Het lijden ontstaat precies door het gemis aan iets goeds, waarvan men verstoken blijft of waarvan men zichzelf beroofd heeft. De mens lijdt wanneer hij geen deel heeft aan het goede waaraan hij normaal zou moeten deelhebben.

- Zo roept het lijden fundamentele vragen op omtrent goed en kwaad. De mens bevraagt zich over de zin van het kwaad en de zin van het menselijk leven: *waarom bestaat het kwaad in de wereld? Wie de diepere zin van het lijden zoekt, komt noodzakelijkerwijze bij God terecht. Hij roept Hem als Schepper ter verantwoording voor het lijden en het kwaad in de wereld. Waarom heeft God zo'n gebrekkige wereld geschapen? Is God wel almachtig, als er zoveel kwaad en lijden bestaat? Hoe is het lijden van een onschuldige te rijmen met Gods goedheid? Waarom zoveel schuld die niet gestraft wordt?* Dergelijke vragen mag de mens gerust tot God richten met alle roerselen van een gekweld hart.

De confrontatie met het lijden verplicht de mens stelling te nemen ten overstaan van God: ofwel blijft hij zoeken naar de zin van Gods beschikkingen, ofwel komt hij tegen God in opstand. De menselijke vrijheid speelt hierbij een cruciale rol. Wie doorheen het lijden bereid is op God te vertrouwen, stelt zich open voor het mysterie van Gods liefde. Wie echter de schijnbare tegenstelling tussen Gods goedheid en de werkelijkheid van het lijden niet

overbrugt, verliest het vertrouwen in God. Het 'schandaal' van het lijden kan de mens er zelfs toe brengen Gods bestaan radicaal te verwerpen.

Pijn en leed kunnen natuurlijk de mens verblinden, doch hij moet ook consequent en loyaal blijven. **Wie God als het ware ter verantwoording roept voor het menselijk lijden, dient ook het antwoord te overwegen, dat God op deze klemmende vragen gegeven heeft.**

WAT OPENBAART GOD OVER HET LIJDEN?

In de H. Schrift spreekt God uitvoerig en vrijmoedig over het menselijk lijden. Hij helpt de mens de zin van zijn leven te vatten door zijn bedoelingen en zijn liefde te openbaren. Zo ontdekt de mens stap voor stap wie hij is en waartoe hij geroepen is. Steeds opnieuw nodigt God de mens uit tot geloof en vertrouwen, niettegenstaande zijn ellende en zijn zondigheid.

Hij wijst de mens de weg om het mysterie van het kwaad en van het lijden te overwinnen door te vertrouwen op zijn liefde en zijn almacht. Hij bevestigt door de feiten dat Hij in staat is elk kwaad en elk lijden ten goede te keren voor de mens die Hem liefheeft.

- In het Oude Testament benadrukt God de goedheid van de schepping, zoals deze uit zijn handen gekomen is. Hij duidt de zonde aan als de bron van elk kwaad: lijden en dood zijn in de wereld gekomen door de opstand tegen God. Zo bezit het vrijwillig aanvaarden van het lijden een zuiverende kracht, die de wanorde van de zonde geneest.
- In het Nieuwe Testament geeft God ten slotte zijn definitief antwoord op de vraag naar de zin van het lijden. Zijn definitief antwoord is Jezus Christus, zijn volmaakt en definitief Woord, door wie Hij alles gezegd heeft. Christus is de mensgeworden Zoon van God, waarachtig God en waarachtig mens. In Christus heeft God zelf de menselijke natuur tot de zijne gemaakt met alles wat erbij hoort, behalve de zonde. Christus heeft het fysiek en geestelijk lijden in zijn volheid op zich genomen. Daarom kan de mens alleen in Christus het definitieve antwoord vinden op al zijn vragen omtrent het lijden.

Christus onthult de zin van het lijden in het mysterie van Gods liefde. Hij heeft het menselijk lijden in zijn volheid ondergaan en er een totaal nieuwe zin aan gegeven. Daarom loopt de zoektocht naar de zin van het lijden steeds langs de ontmoeting met Christus. Deze zoektocht wordt zo, zelfs met kronkels en omwegen, een pelgrimstocht van geloof en gebed.

WELKE BETEKENIS GEEFT CHRISTUS AAN HET LIJDEN?

Christus heeft het lijden niet afgeschaft. Hij heeft integendeel de volheid van het menselijk lijden vrijwillig op zich genomen. Hij heeft de diepste lichamelijke en geestelijke ellende van de mens willen delen. Hij heeft de afschuw, de onmacht en zelfs de schande van het menselijk lijden niet gemedan. Zo heeft Christus zich solidair gemaakt met elke lijdende mens.

Christus heeft het mysterie van het lijden ook niet volledig verklaard. Wel heeft Hij aan het menselijk lijden een totaal nieuwe betekenis gegeven. Christus heeft door zijn kruisdood de redding van de mensheid bewerkt: dit wordt immers door zijn verrijzenis bevestigd. Door zijn reddingswerk bevrijdt Hij de mens uit zonde en kwaad, die hem de toegang tot het eeuwig geluk verhindert. Zo krijgt, dankzij het reddingswerk van Christus, het menselijk lijden een

reddende betekenis: het maakt de lijdende mens gelijkvormig met Christus en schenkt hem toegang tot het eeuwig geluk.

Christus leidt de mens binnen in het mysterie van lijden en dood door zijn eigen voorbeeld. Uit liefde voor de mens aanvaardt Hij het lijden en offert zich op tot de dood toe. Zo bevestigt Hij door zijn kruisdood Gods liefde voor de mens. Dit is meer dan voldoende opdat elke mens de waarde van het lijden zou kunnen vatten.

Christus heeft de band tussen liefde en lijden gesmeed. Door zijn voorbeeld in geloof na te volgen kan de mens voortaan ook delen in zijn reddingswerk. **Elk lijden, dat de mens in navolging van Christus aanvaardt, krijgt een reddende waarde en bewerkt het eeuwig geluk.** Hierdoor krijgt het lijden zijn ultieme betekenis, die het menselijk hart ten volle bevredigt.

- Dit is de radicale ommekeer die Christus heeft teweeggebracht in de zin van het menselijk lijden: door zijn goddelijke macht heeft Hij op wonderbare wijze het kwaad ten goede gekeerd voor de mens die in Hem gelooft.

WELK ANTWOORD GEEFT CHRISTUS AAN DE LIJDENDE MENS?

Het antwoord op de vraag naar de zin van het lijden, geeft Christus door zijn daden en door zijn woorden. Inderdaad, alles wat Christus in zijn menselijke natuur beleefd heeft, is voor de mens bestemd en behoort elke mens toe. Door het geloof kan de mens in heel de rijkdom van Christus delen.

- Christus wil de reddende waarde van zijn lijden met elke mens delen. Hiervoor dient de mens Hem ook na te volgen in zijn overgave aan de beschikkingen van zijn Vader. Precies deze overgave maakt van het lijden een reddend offer, zoals Christus het op dramatische wijze uitdrukt in de hof van Olijven: *'Vader, zo bad Hij, voor u is alles mogelijk; laat deze beker Mij voorbijgaan. Maar toch: niet wat Ik maar wat Gij wilt.'* (Mc 14, 36) Wie dus het lijden beleeft in verbondenheid met Christus' offer, neemt deel aan zijn reddingswerk.

Daarom nodigt Christus de mens uitdrukkelijk uit het lijden vrijwillig te aanvaarden om mee te werken aan zijn reddingswerk: *'Wie mijn volgeling wil zijn, moet Mij volgen door zichzelf te verloochenen en elke dag opnieuw zijn kruis op te nemen... Wie zijn leven verliest om Mijnentwil, die zal het redden.'* (Lc 9,23-24). Deze uitnodiging is tot iedereen gericht en Christus stelt het zelfs als een noodzakelijke voorwaarde om zijn leerling te zijn. De navolging van Christus door vrijwillig mee te werken aan zijn verlossingswerk behoort tot de kern van de christelijke roeping. Het vrijwillig 'opnemen van zijn kruis' is een onvermijdelijke toetssteen voor de christelijke roeping. Het is een leerschool van geloof, hoop en liefde, die de mens herstelt in zijn volle waarheid en waardigheid. Het schenkt de mens een groeiende gelijkenis met Christus, die de volmaakte mens is.

De boodschap van Christus houdt ook duidelijke beloften in, die elk menselijk vermogen en iedere menselijke verwachting overtreffen: de deelname aan het goddelijk leven en het eeuwig geluk. *'Ik ben er zelfs van overtuigd, concludeert Paulus, dat het lijden van deze tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid waarvan ons de openbaring te wachten staat.'* (Rom 8,18)

HOE ONTDEKT DE MENS DE DIEPE BETEKENIS VAN HET LIJDEN?

- De zoektocht naar de zin van het lijden is een ware pelgrimstocht, die zich afspeelt in het diepste van het menselijk hart. Het verloop van deze innerlijke zoektocht verschilt weliswaar van persoon tot persoon. De aanvaarding van het lijden is echter steeds een moeizaam innerlijk proces, zoals trouwens elk rijpingsproces: het raakt de mens in zijn diepe kern, waar hij naar geluk hunkert. Snelle, eenvoudige en technische oplossingen zijn hier niet te vinden.

Het antwoord van Christus aan de lijdende mens is een uitnodiging tot persoonlijke navolging. Hij geeft geen abstracte verklaring omtrent de oorzaken van het lijden. Hij laat elke mens volledig vrij, doch Hij vraagt vertrouwen. Steeds opnieuw fluistert Hij in het oor: *Kom, wees niet bang: je bent in staat te beminnen. Volg Mij, aanvaard je lijden en offer het op, zoals Ik het gedaan heb, om mee te werken aan de redding van de wereld. Zo zal je ook delen in mijn geluk.* Het vraagt dikwijls tijd, zelfs veel tijd, om een aanvankelijke weerzin te overwinnen en om vertrouwen te schenken aan deze oproep van Christus. Naarmate echter de mens zijn kruis opneemt en zich geestelijk verenigt met het Kruis van Christus, wordt de verlossende zin van het lijden hem steeds duidelijker. Wie de navolging van Christus op zijn lijdensweg in zich laat rijpen, zal tot zijn grote verwondering in zijn lijden zelfs innerlijke vrede en geestelijke vreugde vinden. Liefde baart immers vreugde. Na een lange zoektocht concludeert trouwens Paulus met gejuich: *'Ik verheug mij dat ik voor u lijden mag.'* (Kol 1,24)

De lijdenservaring kan bron van inzicht en liefde zijn, doch ook van verblinding en verbittering. De mens kan zich laten verteren door het gevoel van nutteloosheid, dat uitmondt in opstand en verbittering. Het lijden bezit echter ook een verborgen kracht die de mens helpt zichzelf te overstijgen en die hem tot de grootste edelmoedigheid brengt. Slechts door de zelfgave ten dienste van Christus' verlossingswerk vindt de lijdende mens zijn volle innerlijke rijpheid en zijn geestelijke grootheid.

HOE OMGAAN MET ANDERMANS LIJDEN?

Andermans lijden roept schroom en medelijden op. Het maakt de mens echter ook vaak angstig, want het draagt in zich de grootheid van een bijzonder mysterie. Het kan soms zelfs ondraaglijk lijken voor wie niet bereid is de ware noden van de lijdende mens tegemoet te komen en hem met begrip en liefde bij te staan. De confrontatie met andermans lijden plaatst de mens steeds opnieuw voor een alternatief: ofwel opent hij zijn hart in onbaatzuchtige liefde, ofwel sluit hij zich op en vlucht in onverschilligheid.

De passende houding ten overstaan van andermans lijden beschrijft Christus op een meesterlijke wijze in de parabel van de **barmhartige samaritaan**. Hij wijst er op hoe belangrijk het is stil te staan bij het lijden van de naaste, medelijden te hebben en ten slotte te helpen.

- Stilstaan bij iemands ellende - wie deze ook weze - is onontbeerlijk om zich open te stellen voor zijn lijden en om zich te laten 'bewegen' tot medelijden. Het gaat hier niet om nieuwsgierigheid, maar om het vermogen tot liefde voor en solidariteit met een persoon die lijdt. Authentiek medelijden voert tot beschikbaarheid en tot concrete daden: het is de stimulans om daadwerkelijk zorg te dragen voor de lijdende medemens. Hierbij staan zowel persoonlijke inzet als doeltreffendheid van de bijstand centraal.

Ook in de confrontatie met andermans lijden krijgt de verlossende waarde van het lijden haar volle betekenis. Omgaan met een lijdende persoon is bron van innerlijke verrijking: lijden wekt liefde op. Deze confrontatie helpt de mens zichzelf te overstijgen. De mens kan zich immers niet volledig vinden tenzij in de oprechte gave van zichzelf. De daadwerkelijke zorg voor de lijdende mens in verbondenheid met Christus heeft een unieke

reddende waarde. Christus heeft immers plechtig verklaard: *'Komt, gezegenden van mijn Vader, en ontvangt het Rijk dat voor u gereed is vanaf de grondvesting der wereld: ... al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan.'* (Mt 25, 34.40)

PRAKTISCHE WENKEN

1. Elke zoektocht begint met een **innerlijke ommekeer**: de beslissing een nieuwe houding aan te nemen. Misschien heb je jezelf onbewust opgesloten in een kooi zonder uitweg.
2. Zoek een **betrouwbare gids**, bij voorbeeld een priester, die je de weg kan wijzen. Laat het echter niet bij één enkel gesprek. Wie alleen blijft met zijn tobben, wordt wanhopig.
3. Het **gebed** schenkt licht en kracht. Spreek regelmatig met God over hetgeen je overkomt en vertel Hem gewoon wat je op het hart hebt. Wie zoekt, vindt; wie vraagt, krijgt.
4. Overweeg dikwijls **Gods vaderschap**. Wie Gods beschikkingen aanvaardt, ontdekt geleidelijk hoever Gods almacht en barmhartigheid reiken: Hij handelt steeds als Vader.
5. Denk dikwijls aan het **eeuwig geluk** dat Christus aan zijn volgelingen beloofd heeft. Wie bereid is zijn kruis op te nemen om Hem na te volgen, wordt nooit bedrogen.
6. Verdiep je in het **leven van Christus**: Hij heeft zijn lijdensweg vrijwillig aanvaard. De christelijke roeping vraagt onthechting en geestelijke strijd, die steeds bevrijding brengen.
7. Zoek steun in de **sacramenten**, die de lijdende mens sterken: het eucharistisch offer, de biecht en de ziekenzalving. Zij zijn Gods meesterwerken en bron van goddelijk leven.
8. Neem **levensverhalen van heiligen** ter hand. Allen, zonder uitzondering, hebben de *'wetenschap van het Kruis'* moeten leren en zij hebben er de grote waarde van ontdekt.
9. Open je ogen en je hart voor **anderens lijden**: sommigen dragen wellicht een zwaarder kruis dan jij. Wie anderen helpt hun kruis te dragen, ontvangt meer dan hij ooit geven kan.
10. Geef je zoektocht niet op, tot je innerlijke **vrede en vreugde** gevonden hebt. In het menselijk lijden is een goddelijke schat verborgen, die alle verwachtingen overtreft.